

ESPAÑA negra ('Black Spain', 1899), by Émile Verhaeren and Darío de Regoyos, is a rare book in every sense. We can't even call it lovely as we might others. The whole of it does, however, convey precisely what it set out to convey: an idea of Spain, a vision that is obviously limited to the manner in which books were customarily made here one hundred years ago, which was rather careless, painful and grey, rather than black, in spite all the engravings that punctuate the text. These are of great interest besides being of great value as they are the original boxwood engravings, not to mention the truly stunning vignette on the frontispiece which, despite or perhaps because of its caustic tone, is a masterpiece of typographic vignettes: a skull covered with a bullfighter's hat, on top of a banderilla and a sword dripping with blood, representing tibia bones, suggesting to us right from the start that it is better to treat some matters with humour, albeit black humour, or ignore them altogether.

¶ Perhaps it is because of all these small details, and another I will now mention, that it is one of my favourite books in my own library, not just because it is truly a great

rarity, or the fact that my copy is rendered even more valuable because of its handwritten inscription by Regoyos, but because of what it means in literature and even beyond literature. Let us say, without further delay: we are looking at a seminal book. Two authors, one Belgian and the other Spanish, tackled the myth of 'Black Spain' for the first time, and although it was not their intention to combat the 'Black Legend' with that myth, they managed to do so much more effectively than all the ambassadors, chancellors and scribes who, as gloomy and useless as they were, had followed on one from the other since Philip II. 'You must look behind the doors, gentlemen', they seem to be telling us, 'appearances are deceptive, and if they do not deceive, then so much the better'. ¶ It was they who coined this concept which Gutiérrez Solana was to develop twenty years later, setting the seal on it for ever and masterfully carrying it to perfection: 'Black is beautiful, it is genuine', they seem to be reminding us. The villages, the ordinary people, the Spanish customs of deepest Spain, all of them are beautiful. The Romantics sought out the luminosity

of Andalusia, its flamenco singing, its Gothic legends. First Regoyos, and then Solana, Noel and those of the generation of '98, gave Romanticism a twist of the screw, distilling it. From the fortified wine of Málaga and the dry sherries of Puerto de Santa María to the rough liquor of breed; from the tambourine and tassels to the twilight silence of woodland glades. ¶ However, unlike the prominent figures of the Romantic era, Regoyos was a modern Romantic, as Solana was to be. He did not live in or through the past. He was not one of those purists who lashed out at the literature and art of the 19th century's final years. He was a traveller, it's true, but not in pursuit of prestigious footprints. It was not prestige that interested him, but the beauty of ordinary things, even if they came to him with no pedigree: a path, a vegetable garden, a cornfield, the town hall in a small town, the main square of anywhere, craftsmen at work, nuns (whom he plucked from the gentle Beguine sisterhoods of Belgium and transferred to the harsh Spanish plateaux). His eyes, like those of the primitive painters (there is something primitive about Regoyos as there was about Giotto), look at the world for the first time. Do we not get the

feeling that that scene - common in all other respects - of an unsightly but sturdy bridge built by a Spanish engineer, with a train going over it while some monks cross beneath, is a unique scene? His cemeteries, his churches and railway stations, his landscapes are commonplace as well. There is nothing artistic in them; he seems to have stumbled on them, like life, achieving what few painters have achieved: to convey to us the gift of artlessness. ¶ No one needs to go looking for 'Black Spain'. It's everywhere. And it's beautiful. There is no getting away from that, Regoyos insists, tired of giving explanations to those who fail to understand what he sees in it all. Understanding it is sufficient. Understanding is compassion, the virtues of Cervantes. And Regoyos understands, and Regoyos feels sorry for himself, and Regoyos laughs a little, with seriousness and respect. At himself, of course, at the inoffensive pathology that causes him to be magnetised to everything black in the world, and at the blackness of the world, which he cannot stop looking at through the eyes of a lyrical poet. Because, as modern as the next man, he is still a Romantic.

Hirugarren mendeurrena ospatzen duen urtean, Espainiako Liburutegi Nazionalaren lanak Espanako Liburutegi Nazionalaren lanak Estatuko eta erkidegoetako museoetara irtengo dira; herrialdetik zehar ibiliko dira, beste bisiari batzuk bilatuko dituzte, beste espazio batzuk, beste begirada batzuk. · Eskuizkribuak, marrazkiak, grabatuak, mapak, argazkiak eta liburuak Espainiako hogeita hamar erakunderekin baino gehiagorekin arituko dira solasean. · Espainiako Liburutegi Nazionalak (BNE) eta Espainiako Kultur Ekintzak (AC/E) nahi izan dute Liburutegiak Madrilen daukan egoitzara joan ezin dutenek ere parte hartu ahal izatea jazoera honetan: 300 urteko historia, herritar guztien den historia.

NºPO: 0332-12-004-8 · D.L.: M-23753-2012

BIBLIOTECA NACIONAL DE ESPAÑA OTRAS MIRADAS

17/07/2012 - 23/09/2012

En el año de celebración del Tricentenario, las obras de la Biblioteca Nacional de España salen al encuentro de museos nacionales y autonómicos; recorren el país, buscan otros visitantes, otros espacios, otras miradas. · Manuscritos, dibujos, grabados, lienzos, mapas, fotografías y libros entablan un diálogo con piezas de más de una treintena de instituciones españolas. · La BNE y Acción Cultural Española (AC/E) han querido que quien no pueda acercarse a la sede de la Biblioteca Nacional pueda participar también de este acontecimiento: 300 años de historia, que es de todos los ciudadanos.

This year marks the 300th anniversary of the Biblioteca Nacional de España (BNE). Works from its collections are being displayed in national and regional museums around Spain. They will thus reach new publics, be seen in fresh contexts and inspire different viewpoints. · Manuscripts, drawings, prints, paintings, maps, photographs and books will establish a dialogue with works from the collections of more than thirty Spanish institutions. · The intention of the BNE and of Acción Cultural Española (AC/E) is to ensure that those who cannot visit the Library in Madrid will participate in an event that marks 300 years of a shared cultural history.

EXPOSICIÓN · EXHIBITION

ORGANIZAN · ORGANISED BY:

Biblioteca Nacional de España y Acción Cultural Española (AC/E)

COMISARIO · CURATOR: Juan Manuel Bonet

DISEÑO EXPOSITIVO · EXHIBITION DESIGN: Ricardo Sánchez Cuerda

MONTAJE Y TRANSPORTE · INSTALLATION AND SHIPPING: SIT

SEGURIDAD · INSURANCE: AON · DISEÑO GRÁFICO · GRAPHIC DESIGN: Alfonso Meléndez

AC/E
ACCIÓN CULTURAL
ESPAÑOLA

BILBOKO ARTE
EDERREN MUSEOA
MUSEO DE BELLAS
ARTES DE BILBAO

MUSEO PLAZA, 2 · 48009 BILBAO
<http://www.museobilbao.com>

España negra (1899)

Vendredi Saint en Castille (1904)

Bilboko Arte Ederren Museoa
Museo de Bellas Artes de Bilbao

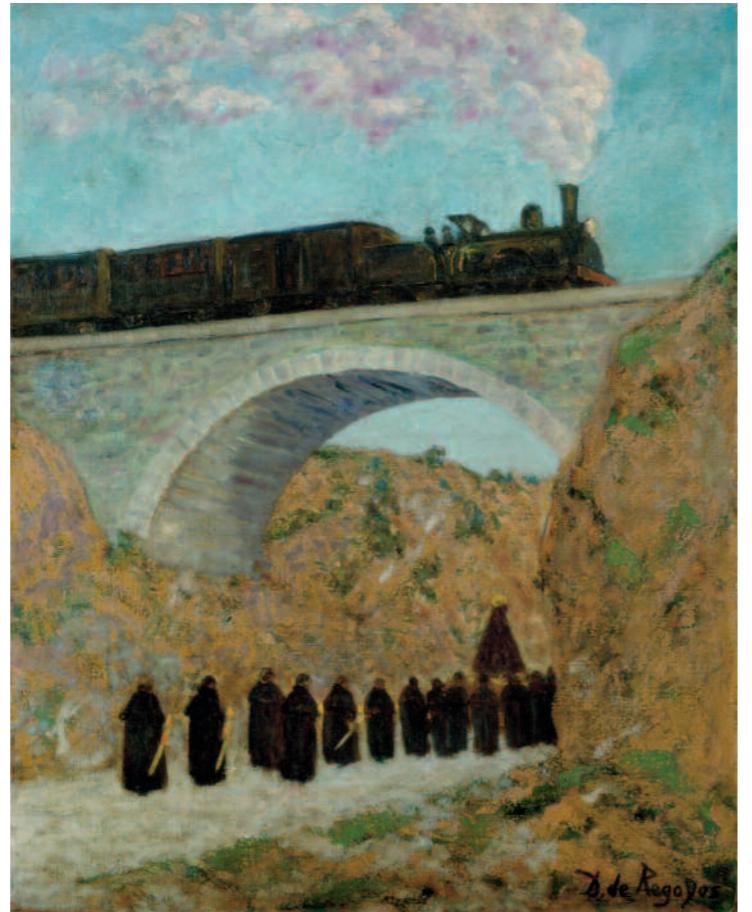
EMILE Verhaeren eta Darío de Regoyosen *España negra* (1899) liburu arraroa da, zentzu guztietan. Ez da, beste liburu batzuei buruz esaten dugun moduan, polita dela esan dezakegun liburua ere. Bainak liburu horrek, modu erabatekoan, transmititu nahi duena transmititzen du; Espaniari buruzko ideia bat, duela ehun urte hemen liburuak egiteko zegoen moduari buruzko ikuspegia ere eskaintzen duena. Izen ere, modu zabar eta mingarri samarra zen hura; grisa, beltza baino gehiago. Hala ere, testua interes eta balio handiko grabatuz beteta dago, denak ere jatorrizkoak. Eta ezin aipatu gabe utzi azaleko bineta txundigarria, zeren eta, kaustikoa izan arren, edo hain zuzen ere horrexegatik, maisulana da bineta tipografikoen artean: toreatzailearen montera daraman garezurra, tibiak bailiran, banderilla baten eta odolez blai dagoen ezpata baten gainean. Horrela, azaletik bertatik, iradokitzten zaigu hobe dela gai batzuk umorez lantzea, umore beltza izan arren; zeren, bestela, hobe da gai horiek albo batera uztea. **C** Beharbada, gauza txiki horiengatik eta orain esango dudan besteren baten-gatik, nire liburutegian gehien estimatzen dudan liburuak bat da. Ez soilik benetan arraroa delako, edo nire aleak balio handiagoa duelako Regoyosen eskaintza autografoa izateagatik, ezpada literaturaren esparruan esan nahi duenagatik... eta literatura baino harago ere duen esanahiagatik. Esan dezagun, bada, gehiago atzeratu gabe: liburu fundazional baten aurrean gaude. Lehen aldiz, bi egilek, bata belgikarra eta bestea

ANDRÉS TRAPIELLO

La *España negra* (1899), de Émile Verhaeren y Darío de Regoyos, es un libro raro en todos los sentidos. Ni siquiera es un libro del que podamos decir que es bonito como lo decimos de otros. Todo él trasmite, sin embargo, exactamente lo que pretendía trasmitir, una idea de España, una visión que alcanza, claro, a la manera que se tenía aquí hace cien años de hacer los libros, que era una manera un poco descuidada, dolorosa y gris, más que negra, y eso pese a todos los grabados que jalona el texto, de gran interés y también de mucho valor por tratarse de bojes originales, por no referirnos a la viñeta en verdad deslumbrante de su portada, que es, pese a su causticidad, o precisamente por ella, una obra maestra de las viñetas tipográficas:

DARÍO DE REGOYOS
Vendredi Saint en Castille
(Viernes Santo en Castilla), 1904
Óleo sobre lienzo

españiarra, Espania beltzaren mitoa lantzen zuten, eta Kondaira beltzaren mito horren aurka egiteko asmorik ez bazuten ere, lortu zuten, Felipe II.aren garaitik izandako enbaxadore, kantziler eta eskribau malenkoniatsu eta antzuek baino eraginkortasun handiagoarekin lortu ere. «Ateen atzean begiratu behar da, jaunok», esaten ari zaizkigula dirudi; «itxurak engainatu egiten du, eta ez badu engainatzen, hobeto». **C** Beraiek sortu zuten hogei urte geroago Gutiérrez Solanak maisuki finkatuko zuen eta perfekziora eramango zuen kontzeptu hori: «Beltza ederra da, benetakoada», ematen ari zaizkigula gogorarazi nahian. Ederrak dira Espania sakoneko herriak, tipoak, ohitura españiniarrak. Errromantikoeak Andaluziako argitasuna bilatu zuten, hango kantuak, hango kondaira gotikoak. Lehenengo Regoyosek, eta gero Solanak, Noelet eta 98koek, aldatu egin zuten erromantizismoa; destilatu egin zuten. Málagako ardo usaintsutik eta Puertoko manzanilletatik, arrazaren parrat latzera igaro zen; pandretatik eta fitsetatik, soilguneetako ilunabarretako isiltasunera. **C** Bainak klasiko errromantikoak ez bezala, Regoyos errromantiko modernoa zen, Solana ere izango zen moduan. Ez zen iraganean edo iraganetik bizi. Ez zen XIX. mendearren amaierako literatura eta artea astindu zuten garbizale haietako bat. Bidaiaria zen, bai, baina ez zebilen arrasto entzutesuen bila. Ez zitzzion prestigioa interesatzen, ezpada ohiko gauzen edertasuna, pedigrírik ez izan arren: bide bat, baratz bat, arto-zelai bat, hiribildu bateko

udaletxea, edozein lekutako plaza nagusi bat, lanbide batzuk, beata batzuk (azken horiek Belgikako beginatu gozoetatik Espaniako meseta zakarrera eraman zituen). Haren begiek, antzinako margolarienek bezala (Regoyosek badu zerbaite primitiboa, Giottok ere izan zuen moduan), lehen aldiz begiratzen diote munduari. Ez al zaigu iruditzen ingeniarie spaniar batek egindako zubi itsusi baina sendo horri buruzko ohiko eszena, zeinetatik tren bat eta elizkoi batzuk baitoaz, eszena aparta dela? Bertako hilerriak, elizak, tren geltokiak eta paisaiak ere arruntak dira, ez dago ezer artistikorik bertan, ematen du ezustean aurkitu zituela, bizitza bezala; eta, beraz, margolari gutxik lortu dutena lortu zuen berak: naturaltasunaren dohaina transmititzea. **C** Ez dago Espania beltzaren bila joaterik. Alde guztietan dago. Eta ederra da. Ez zaio buelta gehiago eman behar, dio Regoyosek, gai horri zer ikus-ten dion ulertzen ez dutenei azalpenak emateaz kokotera. Espainia beltza ulertu, eta kito. Ulermena gupida da, biak ere Cervantesen bertuteak. Eta Regoyosek ulertu egiten du, eta Regoyos gupidatu egiten da, eta Regoyosek, seriotasunez eta errespetuz, barre apur bat egiten du. Bere buruaz, jakina, munduaren belztasunera kateatzen duen patología kaltegabeaz; izan ere, ezin dio belztasun horri begiratzeari utzi, poeta lirikoaren begiekin. Zeren moderno da beste inor baino gehiago, eta errromantikoa izaten jarraitzen du.

mayor de cualquier parte, unos oficios, unas beatas (que trasplantó de los dulces beguinados belgas a las ásperas mesetas españolas). Sus ojos, como los de los pintores primitivos (Regoyos tiene algo de primitivo como lo tuvo el Giotto), miran por vez primera el mundo. ¿No tenemos la sensación de que esa escena, por lo demás común, de un puente feo pero sólido, de ingeniero español, cruzado por un tren y unos devotos, es una escena única? Sus cementerios, sus iglesias y estaciones de tren, sus paisajes son comunes también, no hay en ellos nada artístico, parece habérselos tropezado, como la vida, logrando lo que pocos pintores han logrado: trasmitirnos el don de la

naturalidad. **C** La *España negra* no hay que ir a buscarla. Está por todas partes. Y es hermosa. No hay que darle más vueltas, insiste Regoyos, harto de dar explicaciones a los que no acaban de comprender qué le encuentra a todo eso. Basta con comprenderla. Comprensión es compasión, virtudes cervantinas. Y Regoyos comprende, y Regoyos se compadece, y Regoyos, con seriedad y respeto, se ríe un poco. De sí mismo, por supuesto, de la inofensiva patología que le imanta a lo negro del mundo, y de lo negro del mundo, que no puede dejar de mirar con ojos de poeta lírico. Porque moderno como el que más, sigue siendo un romántico.